

אורות פלא

סכין
להורות
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
דע"א מוד"ס
"פלא יועץ"
ועוד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת וישב - הנכה תשפ"ד

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" (לז א)

אמר רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה פ' פד ג): בקש יעקב להיות בשלוה. ואפשר דרך רמז, שמי שרוצה להיות לו ישוב טוב ושלום בזמן יעקב מלשון יעקב שהוא עולם הבא. באשר הוא סוף האדם ושם מתן שכרן של מצות, לזה צריך שני תנאים אשר על ידם יבא לתכלית השלמות: האחד - יראת ה', השני - ענוה גדולה מבלם. וזה אמרו לזכות לזה צריך "בארץ" שהוא עולם הזה, "מגורי אביו" - אימה ופחד ומורא מאביו שבשמים, וגם צריך "בארץ" - עולם הזה, "כנען" - לב נשבר ונדקה, שיהיה נכנע ולא גבה לב.

"ויהי ה' את יוסף איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי. וירא אדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אותו ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו" (לט ב-ד)

הנה זה ידוע כי כל העשר הוא מאת ה' אל כל אשר יחפץ יטנו, כמו שאמר הכתוב (דברי הימים א כט יד) "כי מופך הכל". והמאמין בזה יהיה נדיב לב, צדקות אהב, ולא יקשה לו, כמו שאמר התנא (אבות פ"ג מ"ז) תן לו משל ומידך נתנו לך. מה שאין בן מי שחושב בדעתו שכחו ועצם ידו עשה לו את החיל. ידע עינו באהיו האביון, ויהיה צר עין בהוצאת מצוה, וזה גורם רעה לעצמו ש"בחצי ימיו יעזבו ויבאחריתו יהיה נבל" (ירמיה יז יא). אמנם כשיסוד מסד אצלו שמא את ה' היתה לו, והיתה הנקל לו פוזר נתן מממונו לצדקה, ורוחה דאתיא - ממילא, "יש מפזר ונוסף עוד" (משלי יא כד) - עשר בשביל שתתעשר (שבת קיט).

ויש טעם נכון לזה, כי העשיר הוא כמו אפוטרופוס לעניים, כמו שפרש הרב מוה"ר מ' אלשיך על פסוק (שמות כב כד) "אם כסף תלוה את עמי", אל ידע לכהן בתתך לו, כי "את העני עמד", חלק העני עמה, והמפקיד שהוא הקדוש ברוך הוא כשוראה שהוא אפוטרופוס נאמן, יש לו נחת רוח ממנו ולא יחליפו ולא ימיר אותו, וכמו שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני רות רמז תרו): מעשה בקסיד אהד שהיה בדחק ויצר העני, והתפלל לה' שיתן לו עשרה ויעתר לו ה', ופגע בו אליהו הנביא ואמר לו: הנה שבע שנים עשר נתנו לך מן השמים, בחר לך אם מעכשיו או בסוף ימיה. אמר לו: המתן עד שאלך ואמלך פאנשי דביתאי [-באשתאי]. בא אצל אשתו ואמר לה בה דבר אלי האיש, הבי עצה. והיא אמרה: לך אל האיש ואמר לו, עתה תקום תרחם, כי טבא צפרא ביד ממאה פרקא [-טוב צפור ביד ממאה פורחים]. הלך ונתן התשובה, וכן היה, ויפרץ האיש לרב. ואשתו אמרה לו: אם יש לך הטב לאחרים, וכל אשר תמצא ידך בכחה עשה צדקות וגמילות חסדים, והכל יבוא בכתב פנקס מיתה, וכן עשה, והשבון צדקותיו וחסדיו עלו לחשבון גדול.

ויהי מקץ שבע שנים חזר אליו אליהו הנביא ויאמר לו: התזר הפקדון כי בא זמן גבול השבע שנים. והשיב לו: לא אוכל עשות מאומה עד אשר אם דברתי עם אשתי ומקיש הויה ליציאה - כשם כשקבלתי לא קבלתי אלא ברשותה, כך בתורה צריך להיות ברשותה. והלך אצל אשתו וספרה לה, ותאמר לו: קח בידך את פנקס הצדקות ותן לו, ואמר אליו לך אצל מי ששלחה אצלי, ובעיניו יראה כי אני נאמן

בפקדוני, ואולי יבחר יקרב בי לעמוד ולשרת. וכן עשה, וכא התשובה כי הוא יעמד ועל מקומו ישב, ונשאר העשר ההוא בידו כל ימי חייו.

וזה רמז הכתוב: "ויהי" - לשון וי, אוי ואבוי למי ש"ה' את יוסף", שמה שמוסיף הוה ועשר בביתו הוא מה, והוא חושב בדעתו "ויהי איש מצליח" - כחו ועצם ידו עשה לו את החיל, וזה גורם לו "ויהי בבית אדוניו" - בעניני אדוניו ה' יתברך "המצרי" - צר עין וזה לו לרעתו. אמנם אם "וירא אדוניו" שהוא ה' יתברך, "כי ה' אתו" שם - שמים שגור בפיו, כמו שפרש רש"י שתולה כל הצלחתו בה, וזה גורם לו להרבות בצדקות, ובה ירויח "וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו", בשביל כי "וימצא יוסף" - הוא העשיר המאסף לכל המהנות ומצא חן בעיניו יתברך, "וישרת אותו ויפקידהו על ביתו", כי עולה לו לרצון שרואו ונאמן בפקדונו. ואפלו מי שנגזר עליו העשר לזמן קצוב, בבוא הזמן אם נמצא נאמן בפקדונו "כל יש לו" מהעשה "נתן בידו" - הניח בידו, כי נתן מלשון הניח, כמו "ולא נתן סיחון" (במדבר כא כג).

"אין שר בית הסהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו ואשר הוא עושה ה' מצליח" (לט כג)

ידוע (עי' דברים רבה ה ג) דגדולה צדקה שמכפרת עון, דכתיב (דניאל ד כד) "והטאף בצדקה פרק". והסבה, שעל ידי הצדקה מנחם שם הויה, והינה הפרוטה - יוה, חמש אצבעות הנותן - כנגד ה'א, מה שפושט זרועו לתן - כנגד ה'א, פשט העני את ידו לקבל חמש אצבעותיו - הם כנגד ה'א אחרונה (ספר הלכותים ישעיה פ' לב, מורה באצבע פ"א יב). ועוד תועלת, יש מפזר ונוסף עוד, תוספת מרבה על העקה. וזה רמז הכתוב: "אין שר בית הסהר" שהוא שר של גיהנם מאשר לרשעים, "רואה את כל מאומה" עון אשר חטא בידו של עושה צדקה, "באשר ה' אתו" שקיחד שם הויה, זהו שכרו לעולם הבא. וגם בעולם הזה "ואשר הוא עושה ה' מצליח".

"כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור" (מ טו)

על פי מאי דאיתא בספר הישר על התורה (פרשת וישב) כי אדוני יוסף כעס עליו כעס גדול וצוה להכותו מכת מות, וה' משמים השקיף עליו השקפה לטובה, ושם נמצא עבד קטן בן י"ב חדש, ויפתח ה' את פיהו ויספר להם את כל הקורות אותו, והמה ראו מעשה ה' כי נורא הוא, ועם כל זה מפני לעז הבריות לא פלט, ושמו אותו בבור. והנה יוסף רצה להודיע ולהסביר לשר המשקים כי זך וישר פעלו ואין בו עון אשר חטא, וכדי שלא יחשב שהוא עבד וקטן עבדא בישא, לזה אמר "כי גנב גנבתי מארץ העברים", ולא עבד אנכי. וגם מפני הדבה שהוציאו עליו באשת אדוניו, גם זה אינו, "וגם פה" של התינוק העיד עלי כי "לא עשיתי מאומה", והראיה "כי שמו אותי בבור", שאם היה אמת כמו שהוציאו עלי דבה, היה מתחייב בנפשו, רק כי הוברר הדבר אמת לאמתו ומפני הלעז שמו אותי בבור.

הדלקת נר הנקה

ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת כג:) שהזהיר בנר הנקה זוכה לבנים תלמידים חכמים. וענין הזהירות הוא שיהא הכלי שמדליק בו נאה ונקי ושידליק בשמן זית זה, ואם בכל המצוות ראוי לאדם להתחזק לקיים מצוה מן המבחר לעשות נחת רוח ליוצרו, על אחת כמה וכמה במצוות כאלו שבהן בשקרו שקר טוב, כי יתן איש את כל הון ביתו באהבה לזכות את בניו לכתרה של תורה.

ואני נוהג לומר קודם הדלקת נר הנקה:

לשם יחוד קדשא בריה הוא ושכינתה, הריני מוכן ומזומן לקיים מצות הדלקת נר הנקה, כמו שתקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה. ויהי רצון מלפניך יי אלקינו ואלקי אבותינו שתעלה עלינו כאלו בנינו בכל הפגנות הראויות לכזו ויעלה לפניך מצות הדלקת נר הנקה שלנו עם מצות הדלקת נר הנקה של בניך היודעים והמבונים בכל הפגנות הראויות לכזו. ובכח סגולת מצות הדלקת נר הנקה תזכנו לנו ולזרענו לנר מצוה ותורה אור, ויאירו וישלמו רמ"ח איברי נפשנו ורוחנו ונשמנו, ונתנה בית המקדש במהרה בימינו, ושם נדליק המנורה על ידי בהניך הקדושים. וכשם שעשית נסים לאבותינו כן עתה הושיענו וקבצנו והצילנו מן הגוים, להודות לשמך, להשתבח בתהלתך, אם לא בזכות - ברחמים, וברחמיך הרבים תחפץ בנו ותצננו. ויהי נעם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ולפי סודן של דברים בהנקה ראוי להרבות בצדקה עם עמלי תורה, שהמים האלה הם כסוד נצח והוד המקיף דאורייתא, מכאן בדברי רבנו האר"י ז"ל. והערך בזמן הערף, הדיקה מצוה בשעתה, אם מוסף מוסיפין לו, איש כמתנת ידו ברפת ה' היא תעשיר, ולכן החלש יאמר גבור אני לעזרת ה' בגבורים, והשם יעזר לו.

מזמור שיר הנפת הבית לךוה. (תהלים ל)

כתבו הפוסקים שמזמור זה נתקן לאמרו בהנקה, שראשי תבות פסוק ראשון הוא למשקה רמז לנס הנקה, ואפשר לרמוז כל המזמור בענין נס הנקה. והנה ידוע כי כל מנחת הזונים היה לאבד זכר דת ישראל ולחיותנו ככל הגוים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה ב ד) שהיו אומרים כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. ולכונה זאת גזרו לבטל מהם שבת ומילה שנאמר בהם אות. ואף כי יש עוד תפלין שנאמר בהם אות, לא חשו עליה, כי "לא יקום עוד אחד פאיש" קתיב (דברים יט טו). והנה בענין השבת אמרו בגמרא (ראש השנה טז:) שמלכות הרשעה גזרו גזרות על ישראל, ומכללם שלא ישמרו השבת. והנה הגוים חושבים כי שמירת שבתות וימים טובים גורם דלות לישראל מפני שממעיטים במשא ומתן, אשר כזה נצחק רבי ראובן בן אצטרובל (מעילה יז.) ואמר להם מי שיש לו שונא רוצה שיהיה עשיר או עני? אמרו לו רוצה שיהיה עני אמר להם אם כן תבטלו מהם גזרות השבת, ובטלוהו. וידוע שמתנת השבת לישראל נתנה ולא לאמות העולם. כמו שאמרו בגמרא (סנהדרין נח:) גוי ששבת חייב מיתה, ובתפלת שהרית של שבת קדש אנהנו אומרים ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות וכו'.

ובענין המילה אמרו במדרש (בראשית רבה מו י) שבני מלך אחד למדו תורה, ומתוך דברי תורה נכנס חשק תורת ה' בלבם ורצו להתגייר, והיו מתפחדים כי נפל פחד אביהם עליהם. מה עשו? אמרו אל הרופא שיאמר לאביהם שגולד להם צרעת במקום המילה, וכדי לרפאותם צריך לחתך הפשה, ומשום רפואה המלך נתן רשות ומלו. ועוד אמרו במדרש (עירובין יט.) שאבקהם עומד בפתחה של גיהנם וכל מי שהוא מהול ושמר בריתו מצילו מדינא של גיהנם.

והנה הקרו המקדשים, למה בנס של פורים נצטוונו בשמחה ומשחה מה שאין כן בנס של הנקה? ועל זה תרצו, כי נס פורים גדול מנס של הנקה משתי סבות: האחת, כי נס הנקה היה בהיותנו על ארצנו ועל נחלת אבותינו והוא מקום השראת השכינה, והוא יותר נקבל לעשות בו נס. והשנית, כי הצרה אשר היתה בימי מתתיהו כן יחנן היה בדבר הנוגע לכבודו והבדה, שהיו רוצים לבטל מהם מצוה, ומקדש הקדוש ברוד הוא לעשות עמקם נס ופלא בעבור שמו, ומשום הכי לא נתחייבו רק בהלל והודאה.

ועל פי האמור נבוא אל רמז המשך הכתובים: "ארומקו ה' כי דליתני", שזכיתנו לעמד באמונתנו ה' אלהיך, הפך ממה שהיו אומרים כתבו על קרן השור וכו' שיעבדו לאל אחר, וההפך הוא בין דלית לריש, וזהו "כי דליתני" להעמיד הדלית של אלה. או נאמר על השבת אנו נוטנים שבת והודאה, אף כי לפי דעת האמות הוא גורם דלות לנו, וכל שמחת אויבי ליי" כי אין להם חלק ונחלה בשמחת השבת. ועל המילה אמר "ה' אלקי שועתי אליך ותפאנני", רמז אל המילה אשר נתקומה על ידם, כי תאנה הם מבקשים לשם רפואה, וגם שעל ידי המילה "ה' העלית משאול נפשי חייטני מרדי בור", שמציל מדינא של גיהנם.

סדר היום

הכולל הלכות והנהגות ישרות ערוכות על הסדר על עניני התפילה וכוונותיה סדר אכילה, סדר משא ומתן וסדר הנהגת יום השבת מלוקטים ומנוקדים מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א "חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

חסד לאלפים

יצאו לאור במהדורה חדשה ומפוארת חסד לאלפים על אורח היים ויורה דעה

להשיג בהנזיות המובהרות

